

prof. dr **Duško Vejnović**, redovni profesor
Univerziteta u Banjoj Luci, predsjednik
Evropskog defendologija centra,
Banja Luka, glavni i odgovorni urednik
časopisa Defendologija i Sociološki diskurs

Neophodnost reforme visokog obrazovanja u Republici Srpskoj: Put ka stvaranju svjetski konkurentnih naučnih kadrova

Visoko obrazovanje je kamen temeljac društvenog i ekonomskog razvoja svake zemlje. Ono igra ključnu ulogu u oblikovanju budućih lidera, stručnjaka i inovatora. U Republici Srpskoj, kao i u mnogim drugim dijelovima svijeta, postoji sve veća svijest o tome da trenutni obrazovni sistem mora proći kroz temeljitu reformu kako bi mogao odgovoriti na izazove savremenog društva i globalne ekonomije. Ovaj esej razmatra neophodnost reforme visokog obrazovanja u Republici Srpskoj s ciljem proizvodnje naučnih kadrova koji mogu parirati najvećim stručnjacima iz cijelog svijeta. Također, naglašava važnost stvaranja sistema koji ne samo da podržava studente u njihovom obrazovanju, već im ni ne odmaže kada im se ne može direktno pomoći.

Trenutno stanje visokog obrazovanja u Republici Srpskoj

Visoko obrazovanje u Republici Srpskoj suočava se sa nizom izazova koji su rezultat zastarjelih metoda učenja, nedostatka inovacija u nastavi, te ograničenih resursa i infrastrukture. Mnogi univerziteti u Republici Srpskoj još uvijek primjenjuju tradicionalne metode predavanja koje se oslanjaju na pasivno učenje, gdje se studenti potiču da memoriraju informacije bez dubljeg razumijevanja i primjene istih. Ovaj pristup obrazovanju ne razvija kritičko mišljenje, kreativnost, niti sposobnost rješavanja kompleksnih problema – sve ono što je potrebno da bi se stvorili naučni kadrovi koji mogu konkurisati na globalnom nivou.

Pored toga, istraživački rad na univerzitetima je često zanemaren, a studenti su rijetko izloženi projektima koji uključuju stvarnu inovaciju i primjenu teorijskog znanja. Ograničena saradnja sa industrijom i međunarodnim institucijama dodatno otežava studentima pristup modernim tehnologijama i resursima potrebnim za razvoj inovacija i naučnih istraživanja. Sve ove prepreke doprinose slabijem kvalitetu obrazovanja i, u konačnici, smanjenoj konkurentnosti kadrova iz Republike Srpske na svjetskoj sceni.

Potreba za reformom: Odgovor na globalne izazove

Da bi Republika Srpska mogla proizvesti naučne kadrove koji će biti konkurentni na svjetskom nivou, neophodna je temeljita reforma visokog obrazovanja. Ova reforma treba da se fokusira na nekoliko ključnih aspekata:

1. Modernizacija nastavnih metoda: Potrebno je preći sa pasivnog učenja na aktivno učenje, gdje studenti nisu samo pasivni primaoci informacija, već aktivni učesnici u procesu obrazovanja. Ovo uključuje primjenu metoda kao što su projektno učenje, istraživački rad, interdisciplinarnе studije, te korišćenje novih tehnologija u nastavi.
2. Fokus na istraživanje i inovacije: Univerziteti u Republici Srpskoj moraju postati centri izvrsnosti u istraživanju. To podrazumijeva ulaganje u istraživačku infrastrukturu, podsticanje saradnje sa međunarodnim institucijama, te stvaranje uslova koji će omogućiti studentima i profesorima da se bave inovacijama i naučnim radom na svjetskom nivou.
3. Saradnja sa industrijom: Univerziteti trebaju uspostaviti snažniju saradnju sa industrijom kako bi omogućili studentima da steknu praktična iskustva i da primijene svoje znanje u stvarnim situacijama. Ova saradnja također može pomoći u finansiranju istraživačkih projekata i uvođenju novih tehnologija u obrazovni proces.
4. Podrška studentima: Reforma obrazovanja mora uključiti mehanizme podrške za studente, kako bi se osiguralo da imaju pristup svim resursima potrebnim za uspjeh. Ovo podrazumijeva mentorstvo, pristup modernim tehnologijama, te podršku u razvoju istraživačkih projekata. Kada nije moguće pružiti direktnu pomoć studentima, važno je osigurati da im se ne odmaže, na primjer, stvaranjem nepotrebnih prepreka ili zahtjeva koji ne doprinose njihovom obrazovanju.

Uloga inovativnosti i kreativnosti u obrazovanju

Jedan od ključnih elemenata reforme visokog obrazovanja mora biti razvoj inovativnosti i kreativnosti kod studenata. U savremenom svijetu, gdje tehnologija napreduje nevjerovatnom brzinom, sposobnost da se inovira i stvara nešto novo postala je jedan od glavnih faktora uspjeha. Tradicionalni obrazovni modeli, koji se oslanjaju na reprodukciju naučenih informacija, ne mogu zadovoljiti potrebe današnjeg tržišta rada i društva.

Umjesto toga, potrebno je uvesti obrazovne programe koji će poticati studente da razviju vlastite ideje, istražuju nove mogućnosti, te koriste svoju kreativnost u rješavanju problema. Ovaj pristup obrazovanju može se postići kroz uvođenje projektno orijentisanog učenja, gdje studenti rade na stvarnim projektima iz industrije, ili kroz poticanje interdisciplinarnih studija koje omogućavaju studentima da povezuju znanje iz različitih oblasti i primijene ga u

stvaranju novih rješenja. Pored toga, univerziteti moraju osigurati da studenti imaju pristup modernim tehnologijama i resursima potrebnim za razvoj inovacija. Ovo uključuje ulaganje u laboratorije, istraživačke centre, te osiguranje da studenti imaju pristup mentorima i stručnjacima iz industrije koji im mogu pomoći u razvijanju njihovih ideja.

Primjeri uspješnih obrazovnih reformi

Postoje brojni primjeri širom svijeta gdje su reforme obrazovnog sistema dovele do značajnog povećanja kvaliteta obrazovanja i konkurentnosti naučnih kadrova. Jedan od najpoznatijih primjera je obrazovni sistem u Finskoj, koji je već dugi niz godina prepoznat kao jedan od najboljih na svijetu. Finska je uspjela stvoriti obrazovni sistem koji se fokusira na učenika, poticanje kreativnosti, te razvoj kritičkog mišljenja i istraživačkog duha. Finski obrazovni sistem uključuje široku autonomiju nastavnika, omogućava studentima da uče u okruženju koje potiče njihovu kreativnost, te pruža snažnu podršku istraživačkom radu i inovacijama. Kao rezultat toga, Finska ima visoku stopu inovacija i patenata, te proizvodi kadrove koji su sposobni da konkurišu na globalnom nivou. Slično tome, univerziteti poput *Massachusetts Institute of Technology* (MIT) u Sjedinjenim Američkim Državama postali su svjetski lideri u obrazovanju zahvaljujući svojoj sposobnosti da povežu obrazovanje, istraživanje i inovacije. MIT je poznat po svom pristupu obrazovanju koji uključuje projektno orijentisano učenje, snažnu saradnju sa industrijom, te fokus na razvoj inovacija i novih tehnologija. Studenti MIT-a su često uključeni u projekte koji imaju stvarni utjecaj na društvo, što im omogućava da steknu praktična iskustva i razviju vještine potrebne za uspjeh u njihovim karijerama.

Uloga digitalizacije i novih tehnologija u reformi obrazovanja

Digitalizacija i nove tehnologije igraju ključnu ulogu u reformi obrazovanja. One ne samo da omogućavaju pristup ogromnom broju informacija, već također pružaju nove mogućnosti za učenje i istraživanje. U Republici Srpskoj, kao i u mnogim drugim zemljama, digitalizacija obrazovanja može biti ključni faktor u unapređenju kvaliteta obrazovanja i povećanju konkurentnosti naučnih kadrova. Digitalne platforme za učenje omogućavaju studentima pristup obrazovnim sadržajima iz cijelog svijeta, što im pruža priliku da uče od najboljih stručnjaka i istraživača. Pored toga, online kursevi i resursi omogućavaju studentima da steknu nova znanja i vještine koje nisu nužno dio tradicionalnog kurikulumu. Ovaj pristup obrazovanju može pomoći studentima da se pripreme za rad u industrijama koje se brzo mijenjaju i razvijaju. Nove tehnologije, kao što su umjetna inteligencija, virtualna stvarnost, te napredne analitičke alate, također mogu igrati važnu ulogu u obrazovanju. Ovi alati omogućavaju studentima da eksperimentišu sa novim idejama, simuliraju

različite scenarije, te analiziraju podatke na način koji nije bio moguć ranije. Ovo ne samo da potiče kreativnost, već također omogućava studentima da razviju vještine potrebne za rad u savremenom tehnološkom okruženju.

Etika i odgovornost u obrazovanju

Jedan od ključnih aspekata reforme obrazovanja je osiguranje da studenti razviju ne samo tehničke vještine, već i osjećaj etike i odgovornosti. U savremenom društvu, gdje se tehnologija brzo razvija, važno je da studenti budu svjesni etičkih implikacija svojih djela i odluka. Ovo uključuje razumijevanje kako njihove inovacije i istraživanja mogu utjecati na društvo, te razvijanje osjećaja odgovornosti prema zajednici i okolišu. Reforma obrazovanja mora uključivati kurseve i programe koji će pomoći studentima da razviju etičke vještine i razumijevanje odgovornosti u njihovom radu. Ovo se može postići kroz uvođenje kurseva o etici u tehnologiji, društvenoj odgovornosti, te održivom razvoju. Pored toga, univerziteti trebaju poticati studente da rade na projektima koji imaju pozitivan utjecaj na društvo, te da razvijaju inovacije koje su etički i društveno odgovorne.

Važnost internacionalizacije obrazovanja

U kontekstu globalizacije, internacionalizacija obrazovanja postaje sve važnija. Republika Srpska mora uspostaviti snažnije veze sa međunarodnim obrazovnim institucijama, kako bi omogućila studentima da steknu globalna iskustva i da se upoznaju sa najboljim praksama iz cijelog svijeta. Ovo uključuje poticanje mobilnosti studenata i profesora, razmjenu znanja i iskustava, te saradnju na međunarodnim istraživačkim projektima. Internacionalizacija obrazovanja također omogućava studentima da steknu perspektive iz različitih kultura i društava, što je ključno za razvoj kritičkog mišljenja i inovativnosti. Pored toga, međunarodna saradnja može pomoći u stvaranju mreže kontakata i partnerstava koja mogu biti od koristi u budućim karijerama studenata. Reforma visokog obrazovanja u Republici Srpskoj nije samo neophodna, već je i hitna. Ako Republika Srpska želi proizvesti naučne kadrove koji mogu parirati najvećim stručnjacima iz cijelog svijeta, mora se suočiti s izazovima zastarjelih obrazovnih metoda, nedostatka istraživačke infrastrukture, te ograničenih resursa. Ova reforma mora uključivati modernizaciju nastavnih metoda, fokus na istraživanje i inovacije, saradnju sa industrijom, te pružanje podrške studentima. Pored toga, reforma obrazovanja mora se oslanjati na inovativnost, kreativnost, digitalizaciju i nove tehnologije, te osiguranje da studenti razviju osjećaj etike i odgovornosti u svom radu. Internacionalizacija obrazovanja također igra ključnu ulogu u stvaranju kadrova koji su sposobni da konkurišu na globalnom nivou. Samo kroz temeljitu i sveobuhvatnu reformu obrazovanja, Republika Srpska može osigurati da njeni naučni kadrovi budu među najboljima

u svijetu. Ovo nije samo cilj koji će unaprijediti kvalitet života u Republici Srpskoj, već i dugoročna investicija u budućnost društva i ekonomije. Kroz reformu obrazovanja, Republika Srpska može postati lider u inovacijama i naučnim istraživanjima, te stvoriti generacije koje će oblikovati budućnost ne samo ove regije, već i cijelog svijeta.